

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

МІЖНАРОДНИЙ КРУГЛИЙ СТІЛ

**«ВСТУП УКРАЇНИ, РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА ТА ГРУЗІЇ ДО
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ»**

**Збірник матеріалів Міжнародного круглого столу
(м. Одеса, 5 березня 2024)**

2024

УДК 341.174 (477+478+479.22)(049.2)

Друкується за наказом виконуючого обов'язки ректора Національного університету «Одеська юридична академія» М. Р. Аракеляна (наказ № 503-44 від 04 березня 2024 року).

Відповідальний редактор – президент Національного університету «Одеська юридична академія», академік НАПрН України, академік НАПН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Ківалов С. В.**

Заступник відповідального редактора – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Аракелян М.Р.**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набієвич – завідувач кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА», доктор юридичних наук, професор.

Фасій Богдан Володимирович – декан факультету судового та міжнародного права НУ «ОЮА», кандидат юридичних наук, доцент.

Дронов Владислав Юрійович – доцент кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА», кандидат юридичних наук.

Гриб Анна Миколаївна – доцентка кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА», кандидатка юридичних наук.

Жакун Маргарита Юріївна – аспірантка кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, місто Одеса, 65009, Фонтанська дорога, 23.

Тел. +38 (048) 719 86 85

Вступ України, Республіки Молдова та Грузії до Європейського Союзу: сучасні виклики. *Міжнародний круглий стіл. 05 березня 2024 року, м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2023. 130 с.*

© НУ «Одеська юридична академія»

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
Бехруз Хашматулла	
Україна та Європейський Союз: основні етапи на шляху до вступу	8
Аракелян Мінас	
Правоохоронна діяльність в євроінтеграційних процесах України	12
Чорний Іон	
Шлях республіки Молдова до ЄС: історія, перепони, сучасний стан та перспективи	15
Берекашвілі Торніке	
Європейська інтеграція Грузії: виклики, досягнення та перспективи	19
Пилипенко Володимир	
До питання ратифікації Україною Римського Статуту міжнародного кримінального суду як важливої передумови вступу до Європейського Союзу	23
Харитонов Євген, Харитонova Олена	
Проблеми оновлення цивільного законодавства України та Республіки Молдова на шляху до ЄС: мета – спільна, завдання – різні	27
Сурілова Олена	
Україна, Молдова, Грузія на шляху до ЄС: передумови та перспективи	32
Туляков Вячеслав	
Жертви кримінальних правопорушень у європейському правовому полі	36
Voitovych Pavlo	
State policy in the sphere of informational rights protection on the way to european integration	41
Kuzmin Eduard	
EU enlargement and the association trio: mapping the boundaries of security metamorphosis	44
Авдєєва Галина	
Проблеми гармонізації законодавства України у галузі судової експертизи до права ЄС	47
Мануїлова Катерина	
Вступ України в Європейський Союз на тлі російської агресії	51
Дронов Владислав, Федорова Тетяна	
Право на доступ до інформації за законодавством Республіки Молдова та стандарти Європейського Союзу	54
Канєнберг-Сандул Оксана	
Перспективні можливості кандидатства України у члени Європейського Союзу	56

ЧОРНИЙ ІОН

Генеральний консул Республіки Молдова в Одесі

ШЛЯХ РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА ДО ЄС: ІСТОРІЯ, ПЕРЕПОНИ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сьогодні Європейський Союз намагається впоратися з багатьма кризовими ситуаціями. Багато питань змінили бачення як ЄС, так і на ЄС, серед яких: фінансова криза, наплив біженців та проблема безробіття. Втім, незважаючи на всі проблеми, з якими зіштовхується Європейський Союз, він все одно залишається привабливим для його східних сусідів. Молдова, Грузія та Україна, хоч і не завжди послідовно, але показують певні кроки у питанні членства в ЄС, і в цьому теж проявляється близькість цих країн, - вони є спільниками-однодумцями у боротьбі за досягнення своїх стратегічних цілей.

Республіка Молдова все більше стає залежною від процесів, які відбуваються на Заході. З моменту проголошення незалежності до сьогоднішнього дня Молдова постійно розвиває та поглиблює відносини з Європейським Союзом, але на шляху до євроінтеграції перед нею виникає чимало проблем, які впливають на розвиток відносин між сторонами. Республіка Молдова є невеликою країною у Східній Європі, яка, як відомо, на півночі, сході та півдні межує з Україною, на заході - з Румунією. У червні 1990 року Молдова проголосила свій суверенітет, а 27 серпня 1991 року здобула незалежність і вийшла з Радянського Союзу. Згодом Молдова отримала визнання незалежності і стала членом ООН, ОБСЄ, інших міжнародних організацій [1].

У 1994 році Молдова підписала Угоду про партнерство та співробітництво з ЄС. І Молдова, і ЄС шукали тоді нових форматів взаємодії, а ця угода заклала основу для політичної, економічної та культурної співпраці між ними. Через складнощі ратифікаційного процесу Угода про партнерство та співробітництво набула чинності лише у 1998 році. За цей час ЄС трансформувався – у 1995 році до нього долучилися Австрія, Фінляндія та Швеція, а у Молдові було ухвалено Конституцію. Наступним етапом у відносинах між ЄС та Молдовою став 2004 рік. Тоді у ЄС відбулась чергова хвиля розширення. До нього приєдналися Латвія, Литва, Естонія, Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина, Словенія, Кіпр та Мальта. У Брюсселі замислились над тим, що робити з іншими державами, які не увійшли до об'єднання, але демонстрували інтерес до співпраці. Так з'явилась Європейська політика сусідства: Молдова була включена до нової політики ЄС, спрямованої на зміцнення зв'язків із сусідніми країнами. До неї, поруч із Молдовою, було включено також Україну.

З другої половини 1990-х років республіка Молдова висловлювала намір приєднатися до Європейського Союзу. Цей процес виявився довгим і досить складним. Це пов'язано із тим, що зовнішня політика Молдови змінювалась, розриваючись між Заходом та Сходом. Молдова є країною з історичними, мовними та культурними зв'язками з Європейським Союзом, тому що її сусідом та найбільшим партнером є Румунія, яка є членом ЄС з 2007 року.

ЄС спочатку не бажав зміцнювати відносини з Молдовою, тому що її сприймали як політично та економічно нестабільну країну, постраждалу від придністровського конфлікту. Однак 2 квітня 2004 року сім нових держав, зокрема Румунія, приєдналися до НАТО, і тому західний кордон Молдови став кордоном з НАТО [2], а через місяць внаслідок вступу десяти нових держав до Європейського Союзу, Молдова наблизилася до ЄС. У той самий період Молдова розпочала переговори щодо Плану дій, який було підписано 22 лютого 2005 року.

Знаковим для Молдови став 2009 рік. Тоді у країні відбулась так звана Твіттер-революція, заворушення на тлі фальсифікації виборів, внаслідок якої уряд сформував Альянс за європейську інтеграцію (АЄІ). Того ж року Європейський Союз зробив ще один крок назустріч Молдові. Було започатковано Східне партнерство, метою якого стало поглиблення відносин із шістьма країнами Східної Європи, включаючи Молдову. Партнерство створило платформу для політичного діалогу, економічної інтеграції та контактів між людьми. Це було відповіддю на бажання частини держав регіону (передусім Молдови, Грузії та України) інтегруватися до ЄС. Ініціатива включала низку конкретних заходів, зокрема: збільшення фінансової допомоги, початок переговорів щодо угод про асоціацію та поглиблених і всеосяжних зон вільної торгівлі, а також спрощення безвізового режиму.

Черговим етапом став 2014 рік, коли Молдова підписала угоду про асоціацію з ЄС, яка передбачала створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі (ПВЗВТ). ПВЗВТ мала на меті наблизити економіку Молдови до стандартів ЄС і збільшити торгівлю між ними. Того ж року Молдова отримала й безвіз з ЄС. Втім поглиблена співпраця з ЄС не повною мірою відповідала інтересам Молдови. Спільні інтереси спонукали Україну, Молдову та Грузію сформувати у травні 2021 року Асоційоване тріо, щоб спільно просувати свою заявку на вступ до Європейського Союзу. Відповідна декларація була виголошена президенткою Грузії Саломе Зурабішвілі, президенткою Молдови Маєю Санду та президентом України Володимиром Зеленським під час саміту у Батумі. У ній лідери трьох держав наголосили, що європейська інтеграція не має альтернативи для їхніх країн, а жодна третя сторона не може вплинути на цей суверенний вибір.

Вступ Молдови до Європейського Союзу — це процес, що розпочався 3 березня 2022 року, на три дні пізніше, ніж Україна, разом з Грузією, у зв'язку з російським вторгненням в Україну. Це одна з дев'яти нинішніх країн-кандидатів на вступ до ЄС разом з Албанією, Сербією, Північною Македонією, Чорногорією, Туреччиною, Україною, Грузією та Боснією і Герцеговиною.

11 квітня 2022 року Молдова отримала від Європейської Комісії опитувальник для вступу до Європейського Союзу. 22 квітня 2022 року Уряд Республіки Молдова урочисто передав голові Делегації ЄС в Молдові Янісу Мажейкусу першу частину відповідей на опитувальник щодо відповідності Копенгагенським критеріям, а 12 травня 2022 року була передана друга частина відповідей.

17 червня 2022 року Європейська Комісія офіційно рекомендувала Європейській Раді надати Республіці Молдова європейську перспективу та статус кандидата на вступ до Європейського Союзу, з рядом умов, щодо початку перемовин про вступ. Президент Європейської комісії Урсула фон дер Ляйєн оголосила, що для початку перемовин про вступ Молдова має виконати ряд умов. Єврокомісар з питань розширення Олівер Варгей деталізував, що Молдові потрібно довести до завершення реформу публічного управління, покращити управління фінансами і систему держзакупівель [3].

23 червня 2022 року на саміті Європейської Ради Республіці Молдова було надано статус кандидата на вступ до Європейського Союзу. 8 листопада 2023 року Єврокомісія рекомендувала Європейській раді розпочати з Молдовою переговори про вступ. 14 грудня 2023 року Рада Європейського Союзу ухвалила рішення розпочати переговори щодо вступу Молдови до Європейського Союзу.

Республіці Молдова було надано Рекомендації Європейської Комісії, виконання яких стане передумовою подальшої європейської інтеграції. Серед цих рекомендацій: - завершити основні кроки нещодавно розпочатої комплексної реформи системи правосуддя в усіх інституціях системи правосуддя та прокуратури, щоб забезпечити їх незалежність, цілісність, ефективність, підзвітність та прозорість, зокрема через ефективне використання перевірки активів та ефективного демократичного нагляду; зокрема, заповнити всі вакантні посади магістратури Вищої ради та її спеціалізованих органів; - у всіх цих сферах усунути недоліки, виявлені ОБСЄ/БДПЛ та Радою Європи/Венеціанською комісією; - виконувати зобов'язання боротися з корупцією на всіх рівнях, вживаючи рішучих кроків у напрямку проактивних та ефективних розслідувань, а також достовірного досвіду переслідувань і засуджень; суттєво збільшити використання рекомендацій Національного антикорупційного центру; - реалізувати зобов'язання щодо «деолігархізації» шляхом усунення надмірного впливу корисливих інтересів на економічне,

політичне та суспільне життя; - посилити боротьбу з організованою злочинністю на основі детальної оцінки загроз, посилення співпраці з регіональними, європейськими та міжнародними партнерами та кращої координації правоохоронних органів; зокрема, запровадити законодавчий пакет щодо повернення активів і всеосяжну основу для боротьби з фінансовими злочинами та відмиванням грошей, забезпечивши відповідність законодавства щодо боротьби з відмиванням грошей стандартам Групи розробки фінансових заходів протидії відмиванню грошей (FATF); - підвищити спроможності здійснювати реформи та надавати якісні державні послуги, у тому числі шляхом прискорення реалізації реформи державного управління; оцінити та оновити стратегію реформування державного управління; - завершити реформу управління державними фінансами, включаючи вдосконалення державних закупівель на всіх рівнях влади; - посилити залучення громадянського суспільства до процесів прийняття рішень на всіх рівнях; - зміцнювати захист прав людини, особливо вразливих груп, і підтримувати свої зобов'язання щодо посилення гендерної рівності та боротьби з насильством щодо жінок.

Примітно, що ці дев'ять рекомендацій перегукуються із сімома рекомендаціями, запропонованими Україні. Зокрема й у рекомендаціях для України йдеться про продовження реформи правосуддя, боротьбу з корупцією, боротьбу з відмиванням коштів відповідно до стандартів FATF, «деолігархізацію». Схоже, перелік проблем, що стоять на заваді європейській інтеграції України та Молдови, дуже подібний.

Від Молдови та України залежить наскільки якісними будуть реформи та виконання рекомендацій. В свою чергу, від Євросоюзу залежить наскільки політична доцільність та російська загроза можуть вплинути на дотримання стандартних процедур у нестандартній ситуації. Проте очевидно, що долі України та Молдови тісно переплетені, тому ці країни мають причини для поглибленої співпраці та обміну досвідом на шляху реформ.

Література

1. Gheorghiu V. Moldova on the way to the European Union: distance covered and next steps to be done. Institute for Public Policy. <https://core.ac.uk/download/pdf/11870114.pdf>
2. The European Union and Moldova. Official website of European Commission. 2021. https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2021/12/moldova_factograph-3.pdf
3. Єврокомісія пропонує надати Молдові європейську перспективу і статус кандидата. www.eurointegration.com.ua.